

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN PUGN

* LIST - Trieste - C. Corr. Postale

ICEJSKO KNJIŽICA (Dr. Puntar)
LJUBLJANA (JUGOSLAVIJA)vrednem tisku; masino 40 stotink beseda; z
VELIKIMI ČRKAMI 50 st. beseda. Pri stalnem
oglašanju primeren popust.Izhaja vsak petek dopoldne. Izdaja konsorcij
Malega lista. Naslov: Mali list, Trieste, ca-
sella centro 37. — Urad: via Imbriani 9-III.

Odgovorni urednik: dr. L. BERČE.

POSAMEZNA ŠTEY. 30 STOTINK.

NAROČNINA za celo leto 10 L., pol leta 5 L.,
četrt leta 3 L. — IZVEN ITALIJE celo leto 24 L.,
pol leta 12 L., četrt leta 6 L.

Mali koledar.

Petek, 17. junija: Adolf; Lavra. —
Sobota, 18.: Efreim. — Nedelja, 19.: 2.
pobinkošna. — Ponedeljek, 20.: Silverij;
Florentina. — Torek, 21.: Alojzij; Alban.
— Sreda, 22.: Pavlin; Ahacij. — Četrtek,
23.: Agripina; Eberhard. — Petek, 24.:
Srce Jezusovo; Janez Krst-
nik. — Sobota, 25.: Viljem; Henrik.

MALE NOVICE.

Sv. Višarje.

Celi deželi in še naprej naznanjamo
veselo vest, da se naša starodavna Ma-
rijina božja pot znova otvori na kres 24.
junija. Nekaj novega, razveseljivega je,
da so trije novi zvonovi že tam gori.
Tehtajo skupno 2301 kg. Sedaj se vrše
zadnje priprave, da se zvonovi obesijo v
zvonik. Upamo, da bodo na dan otvo-
ritve zopet po dolgih letih zapeli svojo
ubrano visoko pesem v čast Materi sve-
tovišarski in privabili čim več romarjev
v Njeno bližino. Za prenočevanje roma-
rjev je na razpolago krog 50 postelj, ra-
zen tega še več drugih suhih prostorov.
Pred kresom pa se nikar ne trudite tja-
gor, ker dotlej ni preskrbljeno nič ne
za dušo ne za telo.

Oskrbništvo Sv. Višarj.

Velehrad.

Na pobudo jugoslovanskih škofov se
bo v proslavo 1100 letnice našega apo-
stola in prosvetitelja svetega Cirila pri-
redilo prvo slovensko romanje na
Velehrad. Romarji bodo odpotovali dne
12. avgusta; peljali se bodo s posebnim
vlakom skozi Dunaj, Bratislavo in skozi
najlepše slovaške kraje. V nedeljo dne 14.
avgusta bodo prišli na Velehrad, počastili
spomin sv. Cirila in Metoda ter se ude-
ležili velikih cerkvenih slovesnosti. Dne
15. avgusta popoldne odhod v Prago. Dne
16. in 17. avgusta bodo romarji v Pragi
počastili grobove slavnih čeških svetni-
kov sv. Janeza Nepomuka, sv. Vavra,
sv. Vojteha in sv. Ludmile; ogledali si
bodo zlato Prago, najlepše mesto v
srednji Evropi, posebno prekrasne stare
cerkve, spomenike slavne češke zgodo-
vine, verskega življenja in umetnosti.
Vmes izlet v Staro Boleslavo, najslavnej-
šo češko božjo pot.

Jusarske zadeve.

Rok za prijavo občinskih užitkov je
dejansko še podaljšan. Kdor je morda
zamudil doslej, naj ne opusti prijave.
Postava hodi svojo parlamentarno pot
in predno bo vse zaključeno, je še dovolj
časa. Izšle bodo tudi še izvršilne navedbe,
o katerih bomo govorili.

Tržaška bolnišnica.

Letos je po dolgem času nastopilo zo-
pet službo v tržaški bolnišnici 13 samo-
stanskih sester, ki so za sedaj prevzele
samo nadzorstvo v raznih oddelkih.
Tržaški framasoni so sestre izgnali iz
bolnišnice l. 1870., češ da sestre sicer
dobro vrše svojo službo, toda ne po-
maga nič, ker so »naprotne duhu časa«.
Zdravniki so kleli, a nič ni zaleglo, brez-
verskemu načelu na ljubo je občinski
svet žrtvoval blagor bolnikov in blagor
špitalske blagajne. Minilo je pol stoletja
slabega gospodarstva. Komisar Perez se
je znal otresti framasonskih predsodkov
in začel iskati samostanskih sester za
bolnišnico. Že l. 1926. so prevzele zavod
pri Sv. Mar. Magdaleni, letos z junijem
pa so prišle njih predstraže tudi v veliki
špital. Umrli občinski očetje se gotovo v
grobu vrte od jeze. Tako gine »napredni
duh« tudi iz Trsta in zadnji Mohikanec
na Goldonijevem trgu, vrli »Piccolo« po-
staja vedno bolj osamljen in anahroni-
stičen.

Divjanje boljševikov v Rusiji.

Dvajset jetnikov ustreljenih.

Zadnjič smo nakratko javili, da je bil
v Varšavi ustreljen od nekega ruskega
študenta poslanik sovjetske vlade pri
poljski republiki. O atentatih smo že
pri raznih prilikah izrekli svoje mnenje;
kot politično sredstvo ima le redkokdaj
uspeh, z navedenega stališča pa se
obsoja. Tem slabše je, da nepremišljena
mladina sega po takih sredstvih. V tem
posebnem slučaju pa je skoro nastala
vsled atentata huda politična napetost
med Rusijo in Poljskim. Boljševiki upra-
vičeno sumijo, da dobivajo atentatorji
več ali manj potuhe pri zapadnih drža-
vah in Litvinov naravnost očita Angliji,
da ona vsa lepa in nelepa sredstva upo-
rablja, da bi kaj škodovala boljševiški
Rusiji.

Toda vsa nevolja, ki jo je moral atentat
vzbuditi, vendar ne opravičuje boljševi-
kov, da morijo svoje politične nasprot-
nike. Koj po varšavskem atentatu je pri-
šla novica, da so boljševiki ustrelili 20
jetnikov. Med temi so bile odlične osebe:
knez Dolgoruki, kapitan Elvengren, bivši
konzul Efremov, odvetnik Bišnjakov,
knez Mešerski itd. Vest o ustrelitvi je
boljševiška vlada sama razširila z name-
nom, da prestraši svoje nasprotnike.
Nekatera poročila pravijo, da so bili tisti
jetniki postreljeni že poprej, a je vlada
to dejanje surovega nasilstva držala taj-

no, sedaj ga je pa nalašč razglasila
kakor v opomin atentatorjem.

Naj bo že, da so bili jetniki postreljeni
pred varšavskim dogodkom, ali potlej,
v vsakem slučaju je boljševiška vlada
slabo naredila. Prvič je samonasebi tako
streljanje ujetih nasprotnikov nepravno,
zlo delo. Drugič bi bilo pričakovati, da
se po 10 letih prenehajo revolucionarne
metode. Tretjič pa je bilo za Rusijo v
političnem pogledu skrajno škodljivo, da
je vlada zločin napravila in razglasila.
Anglija dela na vseh koncih in krajih
proti Rusiji in kjer si ni mogla pridobiti
simpatij s svojo angleško politiko, se ji
je naenkrat zboljšal položaj toliko, ko-
likor se je za Rusijo poslabšal. Kajti svet
se zgraža nad večnimi ubojstvi. Tudi naj-
hujši krvolok se je lahko napil krvi v
desetih letih boljševiške revolucije in
vlade in večno se to ne sme nadaljevati.
Ob veliki spretnosti, ki smo jo bili vaje-
ni občudovati pri ruskih diplomatih, se
nam kar čudno zdi, da so neankrat storili
tako nepolitično dejanje. Ali so postali
nervozni? Je morda to znak, da se v no-
tranosti Rusije maje od Judov zgrajena
slavba nasilne vlade? Za blagor Rusije in
slovanstva bi bilo le želeli, da se judov-
sko-tatarsko nasilje preneha in da zasije
nad ruskimi planjavami solnce svobode
težko preizkušenemu ljudstvu.

Tritisoč policajev ga lovi.

V Parizu je spet za eno stopnjo na-
rastla slava Leona Daudet-a (Dodé). Do-
detov sin je bil svoječasno ubit od komu-
nistov. Oče je v svojem glasilu »Action
Francaise« napadal policijo in iz tega
je nastala politična pravda. Leon Dodé
je bil obsojen po tiskovnem zakonu. V
zapor pa ni hotel iti. Ko so prišli ponj,
se je v uredništvu »Action Francaise«
zaprl s svojimi nacionalisti in se ni po-
dal. V nedeljo zvečer je policija mobili-
zirala vse kar leze in gre: pašci in ko-
njeniki, metalci strupenih plinov, ognje-
gasci, agentje v civilu so oblegli palačo
uredništva. V zmešnjavi so agentje zgra-
bili glavnega policijskega ravnatelja,
mislječ, da jim je priletel v roke kak hud
nacionalist. V palači uredništva se je
nabralo do tisoč plavosrajčnikov in za-
pahnilo vsa vrata. Policija je stala pred
močno trdnjavo. Naenkrat pride glavni
tolpe, Leon Dodé na balkon. Policijski
komisar se mu odkrije in ga prosi: »Go-
spod Dodé, spomnite se, da ste velik
Francoz. V imenu skupne domovine in v
imenu svojega sina, udajte se!« Nato je
rekel Dodé: »Ne maramo državljanske
vojne. Preveč ljubimo Francijo, da bi
delali nered. Jez branim stvar svojega si-
na; toda zaradi domovine in zaradi nje-
ga, se udam«. Tako se je slavní časnikar
dal zapreti. Pa skoraj gotovo ga bo pred-
sednik republike pomilostil in dal s
častjo izpustiti. Vlada pa je le pokazala,
da je ona gospodar v francoski hiši.

Bitka s cigani.

Velika nadloga na češkem so cigani,
ki se v velikih tolpah držijo v ondotnih
gozdovih ter nadlegujejo ljudstvo s tatvi-
nami in goljufijami. Vlada se je zato
odločila, da zatre cigansko nadlogo. Mo-
bilizirala je orožnike, ki so dognali, da
se nahaja glavno cigansko taborišče v
gozdu Bolac pri Paršicu. 2000 orožnikov
je napadlo taborišče. Toda cigani so bili
zbrani ter pripravljeni. Vnela se je huda
bitka, v kateri je bilo na obeh straneh
nekaj mrtvih in mnogo ranjenih. Končno
so seveda cigani podlegli.

Zahtevati je treba.

Zveza katoliških mož iz Genove je
javno izrekla zahtevo, naj mladinska or-
ganizacija »Balilla« spoštuje pravico
otrok do nedeljske maše. Na to zahtevo
je komandant Ricci izdal za celo Italijo
veljavno naredbo, naj se Balilla vadi ob
četrtkih in ob delavnikih popoldne. Če
pa je ob nedeljah in praznikih treba, da
se Balilla zbere, ne sme klicati otrok pred
10. uro, pustiti jih mora domov ob 12.
in jih lahko spet zbere popoldne. S to
Riccijevo naredbo je v mnogih krajih
omogočeno, da gredo otroci, kakor treba,
k sveti maši. Kjer so pa razmere morda
drugačne, naj se pojasne odgovornim
činiteljem. Nedelja bodi nedelja!

Krepka sredstva.

Ruska vlada je februarja meseca uka-
zala, da se morajo cene po trgovinah zni-
žati za 10%. Prepričati se je morala v
par mesecih, da so vsi prodajalci mirno
obdržali stare cene in še višali. Neki vod-
ja sovjetske državne trgovine v Harko-
vu, Večinkin, je v nekem slučaju zvišal
ceno kar za 50%. Vlada ga je sklenila po-
višati — na vislice. Bil je na smrt obsojen.

Strašna povodenj.

Povodenj ob ameriški reki Mis-
sissippi je pobrala 600.000 ljudem vse,
kar so imeli. Za 324.000 ljudi skrbi se-
daj Rdeči križ, 173.000 so jih namestili po
poljskih barakah, 60.000 ljudi pa stanuje
v zgornjih nadstropjih poplavljenih hiš.
Več desetisočev ljudi pa je pred po-
vodnijo zbežalo v hribe. Pravijo, da je
bila to največja povodenj v tisočletjih
zgodovine.

Mehikansko nasilje se nadaljuje.

V zadnjem času so zopet prijeli tri
duhovnike ter jih usmrtili. Mehikanska
vlada skuša opravičiti ta nasilstva s tem,
da obdolžuje duhovnike udeležbe v pro-
tivladni zaroti.

Pijte kakao De Jong's!

MIHEC: Po celem Trstu vse so znižali,
le naju dva v časteh povišali.
JAKEC: Na prsih nama sulica blesti,
jezika ostrega pomen ji pristojli.

De Pinedo.

Z Azorov je vztrajni letalec srečno
prifrčal do Lizbone na Portugalskem.
Nato se je podal v špansko Barcelono in
v Madrid, kamor je prispel v torek ob
poldveh pop.

„Morske pšice.“

Italijanska vlada je sklenila narediti
na državne stroške tri velike brzoparnike
za prevažanje potnikov proti Ameriki; ti
posebno urni parniki bi se zvali morske
pšice (pušice). Vse tri bi se dale v
najem Genovi. »Piccolo« je v ti reči
zahteval, da bi ena »pšica« morala bi-
vati v Trstu, Genovčani pa so ga zavra-
čali, da tega Trstu ni treba. Tržaški ka-
pitalisti so se obrnili do vlade, naj ona
vendar nakloni eno »pšico« tržaškemu
pristanišču.

Tempelj greha.

V Newyorku v Ameriki so otvorili nov
kino za 6200 oseb. Pri predstavah so-
deluje godba in pevski zbor, oba močna
100 ljudi. Razsvetljava bi zadostovala za
mesto s 25 tisoči prebivalcev. Gledalci
imajo za zabavo na razpolago poleg kina
še posebna zabavišča, tenis, telovadnico,
sportne prostore itd. Kino stane 150 mi-
lijonov lir. Imenujejo ga kinoka-
tedrala. Kaj predstavljajo filmi takih ki-
nov? Katoličani v Baltimoru so sestavili
statistiko predstav v baltimorskem kinu.
V 404 filmih se je predstavljalo: 117krat
zakonska nezvestoba, 112krat posilstvo,
38krat ločitev zakona kot sreča, 82krat
dekleta, ki kade, 97krat nespodobni plesi,
172krat nespodobna obleka.

Neve vrste čolni

so se pojavili na Donavi na Dunaju. Na-
vaden čoln, ki je bolj podoben splavu
kot čolnu, ima spredaj propeler kot le-
talo. Ko se začne čoln s pomočjo moto-
rja pomikati, tedaj se začne vrteti tudi
propeler, ki dvigne čoln toliko iz vode,
da samo še drsi po vodi. Radi tega je
seveda hitrost pri isti uporabi moči ne-
primerno večja ter doseže do 90 km na
uro. Na Dunaju bodo vpeljali po Donavi
te čolne za osebni promet.

V Goriško Mohorjevo družbo
se lahko vpišes v Trstu na osmih
krajih in sicer:

1. V župnišču pri Sv. Ivanu.
2. Pri Starém Sv. Antonu, via Fabbri 2.
3. Pri S. Jakobu, via dell'Istria 16.
4. Pri Sv. Vincencu, via Rossetti 79.
5. Pri g. kaplanu v Rojanu, P. 21.
6. Pri g. župniku v Šklednju, 68.
7. Pri g. župniku v Barkovljah.
8. Pri Marijini družbi, v. Risorta 3.

Ne boš se mogel izgovarjati, da
nisi imel prilike!

Morda pokadiš vsak teden za 6 lir
tobaka, celo leto pa se izgovarjaš,
da nimaš 6 lir za knjige Goriške
Mohorjeve družbe!

Socialni vestnik.

Komunizem proti življenju.

Važna sodobna zadeva.

Socijalisti in komunisti so začeli na celi črti v vseh državah, koder imajo še kaj moči, tako v Franciji, v Čehoslovaški, v Jugoslaviji živahen boj proti zakonitemu varstvu nerojenega življenja. Kakor drugod se je vršil tak shod tudi v Ljubljani in povsod so se sprejele na socijalističnih shodih resolucije, ki zahtevajo odpravo tozadnega kazenskega zakona. Seveda mnogi izmed navzočih niti niso vedeli natanko, zakaj gre, in so v nevednosti in iz neke strankarske discipline glasovali za dotično resolucijo. Toda boj za odpravo tega paragrafa pomenja boj za žalostno pravico, da bi se smel moriti nerojen človeški zarod.

Ker jih je tudi med nami nekaj takih, ki radi in na skrivaj soglašajo z nauki socijalistov in komunistov, naj mi bo dovoljeno pojasniti krščansko stališče nasproti taki socijalistični zahtevi ter pokazati na zle posledice, ki bi neizogibno prišle, če bi se jim ta načrt posrečil.

Kaj pravijo napredni Čehi.

Tudi v Čehoslovaški republiki so začeli kakor drugod socijalisti skupno s komunisti borbo za odpravo tega kazenskega paragrafa in so predlagali, da bi parlament odpravil one zakone, ki ščitijo nerojeno življenje. Dne 30. marca letos je razpravljal zdravstveni odsek čehoslovaškega parlamenta o tem komunistično-socialističnem predlogu. Zastopnik justičnega ministra Dr. Scholz in minister za narodno zdravje sta se brezpogojno izjavila proti temu komunistično-socialističnemu predlogu. Oba sta poudarjala, da bi to, če bi se odpravil ta paragraf in bi se tako dovolil umor nerojenega življenja, imelo za posledico podivjanje običajev, da bi to izpodkopalo družinsko in javno življenje. Tako se je od strani justičnega ministra, kakor tudi od strani ministra za zdravje obsodil ta predlog kot nemoralen in narodu škodljiv in vsled tega ga je odsek čehoslovaškega parlamenta odklonil.

Podivjanje.

Čehoslovaški minister je čisto pravilno poudarjal, da bi imelo zakonito dovoljenje uničenja nerojenega življenja za posledico podivjanje običajev, da bi se s tem ljudstvo zavajalo v navaden barbarizem. Če nima človek več spoštovanja do življenja, niti do onega življenja, ki se samo brani ne more, če bi se materam dovoljevalo, ali bi se te celo navajale v to, da bi morale svoj zarod, potem bi se človek ponižal na stališče-tiste živali, ki mori in požira svoj lastni zarod.

Če se kako dejanje postavno dovoli, se pač s tem v ljudstvu utrjuje misel, da je

dotično dejanje tudi moralno dovoljeno. In če bi se dovolil potem zakona zločin ali nemoralno delo, potem je čisto jasno, da bi se tako potom zakona ubijalo npravnstveno čustvovanje med ljudstvom, potem bi se potom zakona v ljudstvu utrjevalo prepričanje, kakor da se dotično dejanje sklada z moralno. Nemoralne postave ubijajo narodovo moralno. In če ima človek še trohico morale, mora vsaj spoštovati življenje in priznati večni zakon: ne ubijaj! Če bi bil zakonitim potom dovoljen umor nerojenih, potem, bi posurovelost med ljudstvom rastla in bi mu ne bilo več sveto tudi že rojeno človeško življenje. Čisto naravno in tudi pravilno bi potem ljudstvo sklepalo: če je dovoljeno moriti nerojenega človeka, je dovoljeno iz istih vzrokov pokončiti tudi rojenega človeka.

Družina je temelj blagostanja.

S takim zakonom bi se — kakor je zopet pravilno poudarjal čehoslovaški minister — izpodkopalo družinsko življenje, razbila bi se ohranjujoča celica človeškega rodu — družina. Nekaj naravnega je ljubezen starišev do otroka, nekaj naravnega so tudi žrtve starišev za svoje otroke. Če bi se pa dovoljeval dotični zločin, potem bi se s tem ubijala naravna ljubezen starišev do otroka, ubijala bi se smisel za žrtve v stariših, gojil bi se čisto surov materializem, le uživanja želja brez smisla za odgovornost za življenje otroka. Tako bi socialistično pobarvana in urejena zakonodaja ubila družinsko življenje.

Javna varnost.

Pa tudi javno življenje, javna varnost bi z dovoljevanjem takih dejanj, ki jih prepoveduje omenjeni zakon, propadalo. Če v javnosti, če v državi ni več sveto načelo: ne ubijaj, če ni več trdnega prepričanja, da je vsak in povsod dolžan ščititi tuje življenje, potem propada javna morala, gine javno varstvo, potem postane življenje le toliko vredno, kolikor koristi, potem bi se zakonitim potom vzgajali — morilci! To bi pomenilo popoln razkroj javne morale.

Kaj pravi Cerkev.

Cerkveni zakonik (in sicer kanon 2350) določa kazen izobčenja iz katoliške cerkve za vse tiste, ki se pregreše z nemoralnim dejanjem zamoritve nerojenega življenja.

Skrbna mati

daje svojim otrokom kakao **DE JONG'S** da čvrsto rastejo in zdravi ostanejo. To je prvovrstno krepilno sredstvo za majhne, za stare in za take, ki so prestali bolezen.

Ali more torej katolik še biti član take organizacije in soglašati in simpatizirati z njo, ki to nemoralnost zagovarja in ki zahteva celo zakonito varstvo za zločin morije?! Veran katolik ne more biti član ne takih organizacij, ne takih strank ki propagirajo taka načela!

Tržaške najemnine.

Zveza hišnih posestnikov cele Italije s sedežem v Milanu je sklenila, da se z ozirom na zvišano vrednost lire stanovanjske najemnine znižajo. Prej je veljalo načelo: najemnine se ne sme zvišati več nego na petkratno predvojno svoto. Ko je pa lira zrastle, so bili hišni gospodarji primorani, da gredo niže, ker so se znižali prejemki uradnikov in delavcev. Zveza v Milanu je sklenila, da se ne sme prekoračiti štirikratna predvojna svota.

V Trstu pa so razmere prav posebne. Vsi so hiteli računati in dognali, da: štirikratna predvojna svota še vedno pomeni za najemnike zvišanje, ne pa znižanje najemnine. Kako to?

Pred vojno je Trst hitro naraščal. Ljudje so od vseh strani noter drli. Na vseh krajih se je zidalo in gospodarji so lahko zahtevali visoko najemnino. Uradniki in delavci so takrat lahko zmogli tudi visoko stanarino, ker so imeli raz-

meroma dobre zaslužke. Ta reč se je po vojni pohabila. Zaslužki so manjši in stanovalci, bodisi uradniške ali delavske vrste, ne morejo stasovanja tako visoko plačevati kakor nekdanj. Družina, ki je pred vojno lahko plačala 40 kron na mesec za stanovanje, danes ne more plačevati $40 \times 4 = 160$ lir. Ne zmore.

V starih pokrajinah Italije pred vojno niso bile razmeroma tako visoke stanarine, zato tam 4 kratni povišek ne zadene v živo.

To so razmišljali tržaški gospodarji na posebni seji. Dolgo so se prepirali, za kolikokrat naj se predvojna najemmina zviša, da ne bo preveč. Zastopnik gospodarjev je držal najprej na 4, polagoma je popuščal, dočim je zastopnik fašizma, inž. Kobol vztrajal na tem, da za tržaške družine po 24. avgustu ne smejo nastopiti novi poviški stanarine. Slednjič so se na seji zedinili, naj za Trst velja mera tri in en četrt. Predvojna stanarina se torej s 24. avgustom ne sme zvišati več kakor tri in en četrt krat. Če se je torej do 1. 1914. plačevalo 40 kron, bo po tej meri nova cena $40 \times 3,25$, to je 130 lir.

Če je kdo že obljubil gospodarju več kakor bi zneslo po tem računu, naj zahteva znižanje ali se obrne do stanovanjske komisije.

Za nove hiše ta dogovor ne velja. Bodo veseli, če se izvrši vsaj za stare.

Kaj nam z dežele pišejo

Iz LOKVE na Krasu.

Včasih kam grem pa opazujem svet in navade ljudi. Tako sem to pomlad šel na Vipavsko proti Gorici. Kraji so se mi dopadli, a povsod ljudje tarnajo o hudih časih. Gospodar ne ve, kje bo denar jemal, vendar mladina tišči le na luksuz, gosposčino in zabavo. Koliko časa se bo še tako vozilo naprej?

Na binkoštni ponedeljek sem šel v Bazovico, kjer so imeli plesno zabavo. Kaj sem videl? Sama otročad! Matere bi morale vzeti v roke eno frasko in jih napoditi domov.

ŠTORJE pri Sežani.

Mnogo reči imamo povedati. Za danes ostanimo pri naših občinskih razmerah. Dne 10. aprila smo imeli občinski sestanek. Bila je ravno nedelja in občinski čuvaj je naznanil, da bomo imeli predavanje o kmetijstvu. Ob dveh popoldne se je sestala večina občanarjev v šolskih prostorih in g. tajnik je v imenu podežlata otvoril predavanje. Šlo je le za političen maneuver; to nam je g. Bekar raztolmačil, za kar mu gre velika zahvala. Poudarjam, da kmetje ne maramo dosti za politiko, ker nas huje skrbi tarejo. V predavanju je bil napaden neki slovenski dopisnik in imenovan «viljako», to na račun Pepota, ki je resnico govoril. Prišla je pomlad in so se gadje levili. Neki možje so prišli k občinskemu krmlu. — Obletnico imamo jursarske borbe; če bo šlo prav, bo vspela kot zadnjič; zavedni kmetje, borite se za starodavne pravice. — Sliši se, da bodo ustanovili otroški vrtec. — Dnevi rastejo in z njimi

vodna kriza za večino kmetov. Imamo kal, ki je na prvi pogled kakor velika gnojna jama, vsa razdejana; kadar ženo napajat, se boje, da ne bi se živina polomila v tistem ilu in skalovju. Že danaj bi lahko bilo napravljeno čedno napajališče.

DORNBERG.

Pri nas je skupina fantov ustanovila klub «razoglavih». Sklenili so, da ne bodo kupovali klobukov, ker so dragi in zanič. Kar se tiče varčevanja, je prav. Naj bi se začelo pa tudi v drugih rečeh varčevati. Ustanovi naj se klub nekadičev, pa klub abstinentov in klub neplešalcev. Na vseh straneh se da še kaj prihraniti.

Iz ZAVELJ.

Nedavno sta dva delavca iz oljane, brata, oba doma iz starih pokrajin Italije, na cesti počakala zloglasnega delovodjo, mučitelja delavcev, o katerem smo že pred leti podrobneje poročali, Viktorja Granduča, in sta ga nabila. Granduč je moral radi tega ostati več dni doma. Oba napadala sta delala v oljarni, eden od njiju pod Grandučem. Granduč ga je dal odsloviti. Iz maščevanja sta ga čakala oba in ga napadla. Granduč jih ni dal aretirati, ampak se je zadovoljil s tem, da je vložil proti njima tožbo. Eden bratov je bil za kazen suspendiran od dela za 4 dni.

V interesu delavstva in tovarne bi bilo, da bi ravnateljstvo konečno resno vzelo v pretres delavske pritožbe proti delovodji Granduču.

PODLISTEK.

Jindřich Š. Baar

(Prevedel Grušenjka)

Otroci.

Ko je stari Dohnal umiral, je poklical svojo ženo k sebi in ji na štiri oči rekel s slabim glasom: «Žena, modra bodi in dokler boš živa, ne daj bajte in njivice z rok; ne zaupaj otrokom: radi te bodo imeli, dokler boš imela kaj. Dokler boš imela bajto in njivico, te bodo klicali «zlata mamica»; oddaš pa dom otrokom, te pošljejo beračit po svetu».

Dohnal je bil pismen in izkušen človek, ki je svojo modrost črpal iz življenja in iz knjig. Mnogokrat je svetoval tudi drugim ljudem, zato je iz zakladnice svojega znanja poiskal naposled še en nasvet, katerega je že na pragu smrti izročil tisti, katero je gorko ljubil, svoji stari ženi. — Zaprl je oči, sklenil roke, se skrčil in poprosil, naj ga v mfru puste — in je potem umrl.

Dohnalka se je še dolgo potem spominjala svojega ranjkega moža in njegovega zadnjega opomina ko pa je njen

najmlajši sinček prišel k nji in jo prepričeval: «Mamica, stric Houška je povedal, da bi mi že dal Marjanca, ko bi mi vi pripisala bajto in njivico —» je zatrepetalo v nji materino srce. Ni privolila takoj, a ko je videla, da hodi njen sin ves potrt, ne je, ne spi, ne govori, ne poje in ne žvižga, je zavzdihnila in ga ljubeznivo poprašala:

«Kaj pa te boli, moj sinček?»

«A nič, mamica —»

«Ali ti kaj manjka?»

«Manjka: bajtica z njivico, drugače me Marjanca ne vzame».

«Le nikar ne žaluj», se je nasmehnila mati. Pozabila je v tem trenutku na moža in na njegov nasvet, le materina ljubezen se je razgorela v nji v visok plamen in ji žarela iz oči in iz besed. — «Komu naj bi pa dala? V grob jih vendar ne vzamem s seboj. Drugi so že oddeljeni, torej ti dam bajto, dam».

«In njivico tudi?»

«Tudi! Vse ti dam», in je gladila sinka po glavi.

«Bog Vam poplačaj to stotisočkrat!» je Francek poljubil mamici roko in je bežal kakor da bi mu glava gorela k Houškovim.

«Drugega dne je pritekla Dohnalkina hči: «Mamica draga!» je kričala že na pragu — «letim, da ne morem niti sape vloviti».

«Za božjo voljo, kaj se je pa pripetilo —» je vzkliknila mati — «vsedi se, hčerka, vsedi se!» — in je naglo potipala Fandi žilo.

«Ne morem tega verjeti! govore pa že vsi ljudje».

«Kaj pa, drago dete?»

«Da daste menda Francku bajto in njivico, da si vzame on Marjanca Houškovo», so se hčerkinе oči kot dve igli vbrinile v nagrbnjeni obraz matere.

Dohnalka je zaprla oči in — molčala.

«Torej je to resnica!» je kričala hči. O, da, vedela sem to. Vedno sem pravila Vincku: brat, boš videl, da naju mati ogoljufa, da naju pahne od sebe, kakor da bi njena ne bila». Pritisnila je predpasnik na oči in nadaljevala jokaje: «Ko bi to vedel ranjki oče, bi se v grobu obrnil. Vincku bom pisala o tem, — pisala», je udarila z nogo in spustila predpasnik z oči. «On mora prijeti; tudi nama pritiče delež, razumete; delež», je kričala na mater in ji grozila z rokami pred obrazom. «Mi se ne damo oslepariti;

moj mož je rekel, naj si vzamem odvetnika in naj se tožim, ako nam ne daste zlepa».

Mati je sedela v kotu in migala z rameni. «Ne kriči, — šamo ne kriči tako», je tolažila Fando, «kaj si bodo vendar ljudje mislili!»

«Da ste slaba mati, — to — to si bodo mislili».

«Ali, hčerka —»

«Enemu hočete dati vse, drugim pa ničesar».

«Saj smo ti dali, kar smo mogli: pet sto za doto in še k bajti ti je oče pripomogel. Vincku je kovačnico kupil; ako jo je zapil, kdo more za to? Francek je najmanjši in se je natrudil z nama —»

«Midva pa se nisva trudila kaj se zdaj spominjam, koliko kep sem na ti njivici podrobila: zdaj pa jo celo dobi Francek».

Bilo pa je huje in huje. Ko je prišel Vinček — so se spravili vsi h Dohnalovim in se do smrti razjezili. «Jaz sem najstarejši, jaz sem prvorojenec», je kričal Vinček v krčmi, «meni pritiče očetov dom. Oslepariti me hočejo in lastna mati je proti meni».

Velepomembno zborovanje v Berlinu

(Poročilo poslanca Besednjaka)

Občni zbor Svetovnega združenja društev za Zvezo narodov se je vršil letos v glavnem mestu nemške republike. Kaj je program te svetovne organizacije, sem razložil čitateljem lanske leto, ko sem se bil udeležil občnega zbora na Angleškem. Kljub temu se mi zdi potrebno, da povem še enkrat njen namen.

Zveza narodov, kakor jo je zasnoval Wilson sredi razvalin svetovne vojne, bi morala onemogočiti za vse čase prelivanje krvi med narodi in državami. Kakor ni dovoljeno, da odločita dva kmečka posestnika svoj spor s sekiro, ampak morata predložiti pravdo sodniku ter se pokoriti njegovi razsodbi, tako bi morale veljati tudi za države. Država, ki se ne mara podvreči razsodbi, ampak zagrablja za sekiro, to se pravi, napade sosedo z vojsko, je sovražnik človeške družbe in jo morajo ostale države takoj ukrotiti ter kaznovati. To je ideja Zveze narodov. Mesto sile naj torej poravnava mednarodne spore zakon in pravičnost.

Toda lahko je idejo oznaniti, težko jo izpeljati. Zadostuje, da se ozremo malo na politiko, ki jo vodijo zastopniki držav v Zvezi narodov! Ravno pred kratkim se je vršilo v Ženevi zborovanje, kjer bi se morale države odločiti, da znižajo stalno vojsko in vojno brodogradnjo. Zborovanje je končalo s popolnim neuspehom. Državniki niso hoteli nič slišati o razorožitvi in bodo nabavljali nove topove ter gradili nove ladje in zrakoplove. Kamor se človek ozre, povsod se države krepko oborožujejo.

Par tednov je minulo, odkar se je vršila v Ženevi mednarodna gospodarska konferenca. Njen cilj je bil, da se države sporazumejo v gospodarstvu in prenehajo s carinsko borbo. Tudi to zborovanje je končalo z neuspehom, čeprav vsi znamo, da nastajajo ravno iz gospodarske konkurence vojne med državami. Tretji vzrok vojne je zatiranje narodnih manjšin. V zadnjih 70 letih so nastale skoro vse vojne v Evropi radi tlaččenja majhnih narodov. Take vojne so vodili Italijani leta 1849., leta 1859. in 1866. proti Avstriji. Taka vojna je bila balkanska vojna leta 1912. in radi zatiranja Srbov je padel leta 1914. Franc Ferdinand ter je izbruhnila iz tega svetovna vojna. To vedo dobro pri Zvezi narodov, zato imajo tudi v programu zaščito manjšin, toda kljub temu odmeva vsa Evropa od pritožb in protestov zapostavljenih plemen.

Kako naj se ljudstvo zanaša na Zvezo narodov? V programu ima razorožitev, a Evropa se udeja militarizmu, v programu ima gospodarski sporazum, a države vodijo ljuto gospodarsko konkurenco, v programu ima zaščito manjšin, a zatiranje se neovirano nadaljuje.

Potrebno je, da si ljudstvo pomaga samo in se ne zanaša na uradne zastopnike Zveze narodov. Zato so se ustanovile že leta 1919. po vseh deželah posebne organizacije, katerih namen je zanesti v široke množice tista načela miru, ki jih vladni močje v Ženevi tako pogostoma pozabljajo in zanemarjajo. Ko bodo po vseh državah sveča milijoni in milijoni trdno združeni v eni misli in imeli na svoji strani veliko večino ljudstva, tedaj se bodo vlade šele udele in politika Zveze narodov bo do temeljev spremenjena. Šele v tem trenutku bo nastopila doba miru za narode in države.

Organizacije s to težko, a plemenito nalogo se imenujejo društva za Zvezo narodov ter so združena v veliki svetovni zvezi, ki ima stalni sedež v Belgiji, in sicer v Bruslju.

Prvič na nemških tleh.

Občni zbor, ki se vrši vsako leto v drugi deželi, je bil letos, kakor sem že rekel, v Berlinu. Nemci so sprejeli inozemske odposlance z veliko gostoljubnostjo in jim dali na razpolago zborovalnico državnega zbora, kjer je pri otvoritvi bil navzoč sam državni kancler dr. Marx,

voditelj nemških katoličanov. Zelo pomembno se je zdelo vsem, da je predsedoval občenemu zboru Francoz, vseučilišni profesor Olar, ki je sedel na predsedniškem mestu nemške zbornice ter vodil v francoskem jeziku posvetovanja. Kakšna sprememba! Pred par leti so odmevali z istege sedeža sredi grmenja topov dan za dnem le govori sovražstva proti prezirani Franciji. Otvoritvena seja je izpričala pred vsem svetom, da so ti časi davno minuli. Pred vsem svetom se je to zgodilo, kajti navzoči so bili odposlanci Belgije, Bolgarije, Združenih držav, Amerike, Francije, Avstrije, Argentine, Velike Britanije, Grčije, Ogrske, Italije, Japonske, Letške, Estonske, Litvanije, Palestine, Holandije, Jugoslavije, Poljske, Češko-Slovaške in Ukrajine. Kakšna važnost se pripisuje občnim zborom naše zveze, je razvidno tudi iz tega, da je odposlala Zveza narodov letos v Berlin kar tri opazovalce, ki imajo nalogo poročati o vsem, kar se je tu govorilo in sklenilo.

Na dnevnem redu je bilo mnogo stvari. V odborih so razpravljali o mednarodni gospodarski konferenci, o razorožitvi, o šolstvu, o mednarodnem uradu dela, o miru na Balkanu itd. Nas zanima seve v prvi vrsti razprava o narodnih manjšinah. Za to je postavljen stalen odbor, ki proučuje položaj manjšin i pošilja v posamezne dežele odposlance. Kot prva točka v odboru za manjšine je bil letos na razpravi »Položaj nemške manjšine na Južnem Tirolskem«.

Poročilo Angležev.

Lansko leto se je predsednik italijanske zveze minister Giannini upiral, da bi se govorilo o nemški manjšini na nemških ali avstrijskih tleh, češ, da je to skrajno neumestno. Pred par meseci so pa Italijani svoje ugovore prostovoljno umaknili in predlagali sami, naj se vrši razprava v Berlinu. Za debato v manjšinskem odboru je vladalo velikansko zanimanje ne le v nemškem časopisju, temveč tudi pri inozemskih gostih. Poročilo o položaju tirolskih Nemcev sta sestavila dva Angleža, in sicer g. Dickinson in g. Walter Napier, od zastopnikov Italije so bili navzoči vseučilišni profesor Gallavresi iz Milana, profesor Villari, gospod Cavallieri in jaz. Nemška poslanca dr. Tinzl in baron Sternbach nista prišla, ker nista dobila potnih listov. Dr. Wilfan je dospel v Berlin ob koncu zborovanj.

Poročilo, ki sta ga spisala oba Angleža in dala razdeliti med zborovalce, pravi, da so v poslednjih letih prišli že ponovno na uho Svetovne zveze glasovi o položaju nemške in slovanske manjšine v Italiji. Če se danes pečemo z razmerami na južnem Tirolskem, se zgodi to na predlog Avstrijev.

Koj v početku je treba ugotoviti, da Italija ni obvezana po določenih mirovne pogodbe na zaščito manjšin. »Ko so se sestavljale mirovne pogodbe in ko so nekatere države, katerim so pripadli deli avstrijskega cesarstva, sprejele gotove dolžnosti napram narodnim manjšinam, je bila Italija oproščena vsake take obveznosti. Pravicoljubnost in spoštovanje osebne svobode, udomačeni v italijanskem ljudstvu, sta opravičevali to izjemo. Razen tega so tudi svečane izjave uradnih zastopnikov Italije potrjevale tedaj vero, da bodo svoboda, običaji in jeziki manjšin res popolnoma zaščiteni. Do leta 1922. je italijanska vlada delala tako politiko, da so manjšine res uživale tiste pravice, ki so jih imele po mirovni pogodbi manjšine v drugih državah. Saj so v septembru leta 1922. glasovali uradni zastopniki Italije pri Zvezi narodov za znano resolucijo, v kateri se priporoča vsem državam brez izjeme, naj dajo svojim manjšinam vsaj toliko pravičnosti, kolikor je predpisujejo mirovne pogodbe. To pomeni, da morajo tudi države, ki niso sprejele nobenih pravnih obveznosti, dovoliti manjšinam svobodo, da

razvijajo svoj jezik in lastno narodno kulturo, da ustanavljajo šole maternem jeziku itd.

Velik prelom italijanske politike se je izvršil šele po letu 1922. Tu naštevata Angleža celo vrsto zakonov in odlokov, ki jih poznamo, in se ozirata pri tem izključno na razmere v južnem Tirolu. Govorita o šolstvu in verouku, o krajevnih imenih in o odloku italijanskih oblastev, s katerim so se odstranile iz šolskih sob slike tirolskega junaka Andreja Hoferja.

K sklepu predlagata Angleža, naj se sklene pravočasno z nemško manjšino pameten sporazum. Obratoma se na zastopnike Italije s toplo prošnjo, naj bi posredovali v tem smislu med manjšinami in rimsko vlado.

Italijanski odgovor.

Nato je prosil za besedo profesor Villari, ki je izjavil v imenu italijanske večine, da nima po črki zakona nihče pravice se vtikovati v notranje razmere Italije. Po mirovni pogodbi ni Italija dolžna spoštovati pravice manjšin. Dokler so mirovne pogodbe v veljavi, se ne da to nič spremeniti. To je pravni pridržek italijanske večine. Toda kljub temu hoče italijanska delegacija prav rada razpravljati o položaju nemške manjšine na južnem Tirolskem, in sicer radi tega, ker se ji zdi to politično potrebno in umestno.

Najprej mora ugotoviti, da je poročilo Angleža Napiera sestavljeno enostransko, spisano povsem v duhu nemške politike. Nikjer ni opaziti niti besedice o nemških krivicah, niti besede o dobrotah, ki jih je prejelo nemško prebivalstvo od Italije. In vendar bi moralo biti znano vsem nepristanskim možem, da je prinesla Italija nemškemu ljudstvu na Tirolskem velike in važne koristi. Nemci so na primer venomer tožili in protestirali, da se nahajajo v eni pokrajini z italijanskim prebivalstvom Trentinskega ter zahtevali zase posebno deželo. Vlada g. Mussolinija je njihovo željo izpolnila in ustvarila samostojno nemško pokrajino z glavnim mestom Bocnom. Italijanska vlada je izmenjala nadalje avstrijske krone, ki to bile tedaj brez vsake veljave, v dobre italijanske lire po ključu 60%, kar je prineslo gospodarstvu nemškega prebivalstva silno olajšavo. To je bila za Italijo žrtev, ki je ne smemo pozabiti. Italijanska vlada je pustila nadalje v nemških vaseh južnega Tirolskega na župnijah nemške duhovnike in jih ni odstranila, čeprav so po svojem mišljenju izvečine Italiji neprijazni. Nemški viteški red (posebna vrsta menihov, o. ur.) je ostal v deželi in deluje neovirano. Vse to je Italija storila iz spoštovanja do verskih potreb nemškega prebivalstva. Tudi ne gre zabiti, da je pod italijansko upravo dobila velik razmah elektrifikacija vodnih sil. Na južnem Tirolskem se gradijo električne naprave, kakor jih ni bilo nikjer videti v stari Avstriji. Gospodarske koristi, ki iz tega izhajajo za prebivalstvo, so očitne in velike.

K sklepu hočem omeniti še naslednje: v pravih Zvezi narodov je člen, ki pravi, da sme vsaka država članica spraviti v razpravo vsako vprašanje, o katerem misli, da ogroža mir med narodi. Toda položaj nemške manjšine na Tirolskem ne spada med taka vprašanja. Tudi mi Italijani želimo mir in smo odločno za sporazum med narodi, toda vsako mednarodno vmešavanje v položaj na južnem Tirolskem bi razmere le še bolj zaostrojilo in zastrupilo, občutno škodovalo nemškemu prebivalstvu samemu in ogrožalo tisti mir, za katerim vi tako iskreno stremite. Pustite, da rešimo naše notranje težave sami, ker je to edina prava in poštena pot.

Resolucija Holandkinje.

Govor gospoda Villarija je zadel Angleža Najiera, ki se je dvignil k obrambi. Predgovornik je trdil, da je moje poro-

čilo enostransko in netočno. Odgovoriti mu moram, da sem bil sam na licu mesta in prepotoval v družbi barona Sternbacha južno Tirolsko. Kar sem poročal, sem videl na lastne oči, in svoje trditve sem podprl z uradnimi dokumenti, ki jih ni mogoče utajiti. Gospod Villari pravi, da naša organizacija nima pravice se vtikati v razmere nemške manjšine, jaz pa pravim, da to ne drži, kajti za manjšine smo se mi vedno potegovali, tako n. pr. za Dance na Nemškem in Nemce na Danskem ter dosegli v tem slučaju tudi pameten sporazum. Kar se tiče italijanske politike, je jasno, kakšne cilje zasleduje. Meni ni treba drugega, nego da navedem besede bivšega ministra prosvete senatorja Casatija, ki je izjavil brez ovinkov, da je cilj njegove šolske politike poitalijančenje manjšin. Bolj jasno ni mogoče govoriti. Jaz mislim, da je tak politika nemogoča, zakaj nihče ne more spremeniti tirolskega kmeta v Italijana. Taka politika povzroča le nezadovoljnost in ustvarja med ljudstvom boljševeze. Izrekam nemškemu prebivalstvu južnega Tirolskega simpatije angleškega naroda in upam, da bo svobodoljubno italijansko ljudstvo s svojo slavno preteklostjo priznalo sčasoma tudi nemški manjšini pravice, ki ji gredo.

Nato je prosila za besedo Holandkinja gospa dr. Bakker van Bosse, ki pravi, da je tudi ona bila na južnem Tirolskem ter govorila o razmerah s prefektom Riccijem v Bocnu. Ona je vedno zahtevala od manjšin, da morajo spoštovati državo, v kateri živijo. Zato pa mora biti tudi država z narodno manjšino pravična. Eno je tesno zvezano z drugim. Poštenje za poštenje. Nikakor ni mogoče zahtevati od manjšine, naj bo državi zvesta in pokorna, ako ji jemlje država najenostavnejše človeške pravice. Na tem zoro vanju moramo stremeti za tem, da dosežemo kakšen praktičen uspeh in ne da se medsebojno napadamo in obtožujemo. Posebno dve stvari sta ji pri srcu. Doseči je treba, da bi smeli starši lastne otroke v lastni hiši na lastne stroške poučevati v lastnem jeziku. Mussolini je izjavil, da so na južnem Tirolskem zasebne šole dovoljene, toda krajevna oblastva so zasebne šole prepovedala in smatrajo poučevanje otrok, kjer jih je več ko troje skupaj, že za zasebno šolo. Mogoče je, da krajevna oblastva ne izvršujejo volje centralne vlade — in temu je treba pomagati. Drugo, kar jo teži, je verouk. Neporušno načelo mora biti, da se verska vzgoja vrši v jeziku, ki ga otroci razumejo. Drugače ni mogoče vplivati na otroško dušo. Verski pouk je globoka človeška stvar in ga je treba iztrgati političnim vplivom. Kar še želi, je to, da bi dobili zastopniki manjšin prihodnične potne liste, da morejo biti zraven, ko se razpravljajo življenske koristi njihovega ljudstva. Na te tri točke bi rada omejila svoje želje in prosi zastopnike Italije, naj jo v tem podpirajo. Naš namen ne sme biti ta, da držimo tukaj učinkovite govore, temveč da nekaj dosežemo v korist manjšinskega ljudstva. Predložiti hočem za danes o tem resolucijo in želim, da bi se do prihodnjega zborovanja pečala komisija za manjšine z ostalimi praskanji, ki se tičejo nemške manjšine. Istočasno predlagam, naj se do prihodnjega zborovanja prouči tudi položaj slovanske manjšine v Italiji, zakaj položaj tega ljudstva je v bistvu enak onemu na južnem Tirolskem.

Resolucija, ki jo predlagam, se glasi: »Občni zbor poudarja ponovno, da je dolžnost oseb, spadajočih k plemenskim, verskim in jezikovnim manjšinam, sodelovati kot lojalni državljani z državo, kateri sedaj pripadajo.«

Z druge strani je želeli, da bi se države, ki niso napram Zvezi narodov glede manjšin vezane na nobene postavne dolžnosti, držale kljub temu pri ravnanju s svojimi plemenskimi, verskimi in jezikovnimi manjšinami vsaj liste pra-

vičnosti in strpnosti, ki jo zahtevajo mirovne pogodbe in trajna praksa sveta Zveze narodov.

Ker olajšuje država, ki se drži tega načela, zelo svojim manjšinam pošteno sodelovanje;

ker je poglavitni namen vsake zaščite manjšin ta, da se zagotovi osebam, pripadajočim k tem manjšinam, svobodni razvoj njihove kulturne avtonomije;

ker je materinski jezik duša vsakega ljudstva in vsebuje vsaka kulturna avtonomija najmanj svobodni pouk lastnega jezika in

ker je verski pouk brez koristi, ako se ne vrši v jeziku, ki ga otrok razume, ter je treba v tej stvari odstraniti vse politične oziroma

izraža občni zbor željo,

1. da bi pustile države, ki niso vezane na nobene manjšinske pogodbe, svojim manjšinam, vsaj polno svobodo, da poučujejo lastne otroke njih materni jezik izven šolskega pouka;

2. da se verski pouk, ki je del šolskega programa, vrši v jeziku, katerega otroci razumejo, in

3. da se državne zveze (društvo Zvezo narodov) potrudijo, da se v lastni deželi uresniči gornja načela.

Odgovor profesorja Gallavresija.

K besedi se je oglasil takoj vseučilišni profesor Gallavresi, ki je na zelo spreten način branil italijansko stališče. Gospod Napier — je pričel — priznava v svojem poročilu, da je treba razločevati ne južnem Tirolskem dve dobi: prva doba do leta 1922. in druga od tega časa naprej. Gospod Napier izjavlja sam, da je bilo do leta 1922. na južnem Tirolskem vse v redu in da so Nemci uživali tedaj vse jezikovne in državljanske pravice ter ni bilo povoda za pritožbe. Kaj spoznamo iz tega? Da je imela Italija začetkom dobro voljo in da je sprejela nove državljane z ljubeznijo in pravičnostjo v svojo sredo. Odprla jim je roke in hotela ravnati z njimi kakor z brati. Zakaj se je to po letu 1922. spremenilo? Biti morajo tehtni vzroki, da je Italija začela novo politiko. Povedati vam hočem vzroke. Nemci na južnem Tirolskem so v tem času stalno in trdovratno odbijali sleherno sodelovanje z Italijo ter odgovarjali na našo prijaznost s sovražnostjo. Prezirali so ob vsaki priliki, in sicer kar očitno, vse kar je bilo italijanskega: državna oblastva, italijansko kulturo in celo člane kraljevske hiše. Nikoli mi ne pojde iz spomina obisk, ki ga je naredila umrla kraljica-mati Margarita v Južnem Tirolskem. Bil sem sam v njenem spremstvu in pretreslo me je, ko sem videl vse povsodi le mrzlo neprijaznost in pravi organizirani bojkot. Kako je to moralo vplivati na italijansko duševnost, si morete, gospodje, misliti. In kako naj pozabimo hocienkega župana Perathonerja, ki je odklonil 50 lir prispevka za spomenik velikega pesnika Petrake! Vsa naša dobra volja in popustljivost je bila brez uspeha: Nemci so odgovarjali nanjo z divjo vsenemško propagando, plačano iz tujine, in hujskali ljudstvo proti državi. Ali se boste, gospodje, čudili, da nas je polagoma minevala potrpežljivost in da so se Italijani začeli spominjati vsega gorja, ki so ga trpeli v preteklosti od Nemcev? Isti Nemci, ki danes protestirajo, so v Avstriji neusmiljeno zatirali naše italijanske brate na Trentinskem. Od leta 1866. dalje je začelo ponemčevanje Ladincev in v šole je prodirala povsod nemščina. Naše najboljše može so preganjali in tlačili, med vojno so bile avstrijske ječe prenapolnjene trentinskih Italijanov. In spomnili smo se, kako je Avstrija umorila na večalnih največje naše sinove. Sovražnost Nemcev in ti spomini so povzročili leta 1922. prevrat v italijanski politiki. Začela je politika odločne in trde roke. Gospod Napier je govoril o bivšem ministru Casatiju. Povem vam, da je spadal ta učenjak leta 1919. med najbolj navdušene prijatelje tirolskih Nemcev. Kako si razlagate, da je ta mož spremenil v par letih tako temeljito svoje nazore? Težke morajo biti krivde ti-

rolskih Nemcev, da se je to zgodilo. Čim večja je bila njih sovražnost, tem večja naša reakcija. To je človeško! Nemci naj pripišejo zato krivdo za novo italijansko politiko le sebi in nikomur drugemu.

Le ako bodo Nemci spremenili svoje ravnanje, pridemo lahko do sporazuma, sicer je vse zastoj. To so stvari, ki jih moramo poravnati med nami in Nemci in resolucija gospe Bakker je s tega stališča škodljiva. Resolucija mora vplivati kakor bakla razdora in vsled tega prosimo predlagateljico, naj jo umakne.

Profesor Kerschensteiner.

V razpravo je posegel sloviti nemški učenjak profesor Kerschensteiner (Kerschenštajner), ki je smatral za potrebno, da se predstavi: K vam, gospodje, ne govorim nemški profesor, kateremu so pri-rasle k srcu narodne manjšine šele po vojni. Vse svoje življenje sem branil in zagovarjal pravice šibkih in za časa Viljema II. sem kot Nemec protestiral proti penemčevanju Dancev in Poljakov na Pruskem. (Poljaki ploskajo.) Kar se tiče Italijanov, poudarjam, da sem se tudi zanje potegoval. Na Nemško so prihajali pred vojno italijanski delavci in srečal sem na Bavarskem nekoč italijanske zidarje, revne, a pridne in poštene ljudi, ki so imeli v svoji sreči mnogo dečkov, za katere je veljala še šolska obveznost. Do dna duše so se mi smilili, ko sem videl, da morajo ti italijanski otroci obiskovati nemško šolo. Zavzel sem se zanje in se trudil, dokler nisem otvoril z dovoljenjem ministra za italijanske zidarske otroke na Bavarskem italijansko šolo. Vaš kralj me je radi tega odlikoval in še danes sem vitez italijanske krone. Priznali mi boste torej, da imam pravico govoriti o manjšinah. To pot se pa ne potegujem za tuje manjšine, ampak za svoje brate in branim pravice lastnega rodu in lastne krvi.

Vsak človek in vsako pleme ima neoporečno pravico do lastnega duševnega življenja, nikomur ne smemo jemati pravice, da živi in se razvija kot samostojna moralna osebnost. Med temeljne pogoje lastnega duševnega življenja spada pa gotovo lastni jezik. Slavniti italijanski zgodovinar Villari, katerega vsi spoštujemo in čigar sin zastopa danes v Berlinu italijansko delegacijo, je napisal v svojih spisih stavek, ki se glasi: «Kdor jemlje ljudstvu jezik, mu jemlje življenje». In profesor Gentile, začetnik nove šolske zakonodaje v Italiji, pravi nekje v svojih knjigah, da «se vsa človeška omika razvija le skozi tradicijo», to se pravi samo s pomočjo tega, kar so narodi podedovali od svojih očetov. Prvo, kar je ljudstvo podedovalo od svojih dedov, je jezik in zato je materina govorica temelj, iz katere raste in se razvija vsa človeška izobrazba. Povsem pravilno je zato napisan v neki fašistovski čitanki, ki jo čitajo tudi otroci manjšin, naslednji opomin: «Ljudstvo, ki zgubi lastni jezik, postane strahopetna sodrga, s katero delaš, kar se ti zljubi».

Dovolite, gospodje, da se držimo tudi mi teh načel in da se ta načela izvršujejo tudi v korist naše manjšine.

Pri prašanju južnega Tirolskega ne gre za plemensko sovraštvo med Nemci in Italijani. Najboljši dokaz je položaj slovanske manjšine na Primorskem. Po mojem gre tu za nerodno in nepravilno politiko, ki se vodi vobče z narodnimi manjšinami v Italiji. Pooblaščen sem zato, da izjavim k sklepu nastopnje:

Nemško udruženje za Zvezo narodov (društva nemške republike, o. ur.) bi pozdravilo z veseljem, ako bi odbor za manjšine proučil tudi položaj Slovanov v Italiji in se tako prepričal, da ne gre v prašanju južnega Tirolskega le za italijansko-nemško plemensko sovraštvo.

Profesor Ibrovac.

Srbski vseučilišni profesor Ibrovac je porabil priliko in se dvignil s formalnim predlogom, «naj komisija za manjšine prouči položaj slovanske manjšine v Italiji in predloži do prihodnjega zborovanja o stvari izčrpno poročilo». Želi, da pride njegov predlog na glasovanje.

V utemeljitev svoje resolucije je imel profesor Ibrovac daljši govor, kjer je razložil razmere, v katerih žive Slovenci in Hrvati v Italiji. Govoril je o javnih in zasebnih šolah, o otroških vrtcih, o Balili, o učiteljih in duhovnikih, o Legi Nazionalne, o sodnih itd.

Za njim se je brž oglasil profesor Gallavresi in odvrnil, da prašanje slovanske manjšine ni na dnevnem redu. Ne morem in ne maram se spuščati v razpravo, ker nas bi to tudi vedlo predaleč. Razpravljati bi moral n. pr. o položaju italijanske manjšine v Dalmaciji ter vas opozoriti na interpelacijo, ki jo je vložil na ministrskega predsednika bivši zunanji minister Schanzer o žalostnih šolskih razmerah naših bratov v Dalmaciji. Za to nimamo danes časa. Kar se tiče naše slovanske manjšine, katere zastopnik poslanec dr. Besednjak sedi poleg mene, poudarjam, da bomo naše razmere sami med sabo prijateljsko uredili. Tako upam in to je v interesu slovanske manjšine same.

Profesorju Gallavresiju sem izjavil, da smo mi bili vedno pripravljeni na razgovore in da me bo zelo veselilo, ako dosežemo z italijansko večino pošten sporazum.

Ker je bila nevarnost, da se debata zavleče in je čas razprave dotekal k koncu, je predsednik manjšinskega odbora gospod Dickinson predlagal, naj se seja prekine in nadaljuje meseca oktobra v Sofiji na Bolgarskem. Predlog je bil sprejet in tako se je glasovanje o resoluciji profesorja Ibrovca preložilo na oktober. Ravnotako se je preložila razprava o resoluciji Holandkinje dr. Bakkerjeve.

Profesor Gallavresi mi je izrekel pri tej priliki upanje, da ne bo treba debatirati v oktobru o slovanski manjšini, ker se moramo do tedaj sporazumeti. Pono-vil sem mu, da je to moja iskrena in živa želja.

S tem je bila razprava o naših manjšinah pri kraju. Omeniti moram pa, da so se vršile v Berlinu zelo žive in večkrat prav ostre debate tudi o drugih manjšinah Evrope. Na dnevnem redu je bil n. pr. položaj nemuslimanskih manjšin v Carigradu, židovske manjšine v Romuniji, verske manjšine v Romuniji, verske manjšine Nazarenci v Jugoslaviji, ukrajinske manjšine na Poljskem in bolgarske manjšine v Romuniji. Bolgarski zastopnik dr. Trifonoff je prinesel s sabo rumeno knjigo o romunskih nasilstvih v Starem selu, kjer je popisano, kako so Romuni rezali trebuhe in vrtali oči bolgarskim kmetom. To knjigo je Trifonoff razdelil med inozemske goste, na kar je prišlo do burnih in dramatičnih spopadov med njim in romunskim zastopnikom senatorjem Pancratijem.

O vseh teh stvareh bi se dalo na široko razmišljati, a moje poročilo je itak že predolgo in omejiti sem se moral na to, kar nas predvsem zadeva.

Ko bi hotel razložiti vseh ostalih odsekov, bi moral napisati knjigo.

Slovo od Berlina.

Nemška javnost in nemška vlada sta naredila vse, da bi bilo gostom bivanje v Nemčiji prijetno in da bi zborovanje dobilo politično važnost. Naše zborovanje je pozdravil predsednik republike Hindenburg, zunanji minister Stresemann nas je sprejel v palači vnanjega ministrstva in prišel na poslovilni večer, kjer je imel govor in nas imenoval «duševno vojsko Zveze narodov». Enako pozornost je obračal našim posvetovanjem nemški tisk. Temu se ni čuditi, ako pomislimo, da ženejo Nemčijo lastne življenjske koristi k politiki Zveze narodov. Nemčija je še vedno premagana zemlja, mirovna pogodba jo je razorožila in ji prepovedala vzdrževati pravo stalno vojsko ter graditi vojne ladje. Iz lastne moči se Nemčija ne more dvigniti, ker ni enakopravna drugim državam. Ker se ne more naslanjati na silo, je njen interes, da zmaga v svetu načelo pravice in da se tudi druge države razorožijo. Ravno tako ji narekuje lastna korist, da se poteguje za narodne manjšine, kajti

ona jih ima onkraj meja največ, pravijo, da nad 10 milijonov.

Za Nemčijo Zveza narodov ni prazna beseda, ampak živa potreba njenega k svobodi stremečega 70 milijonskega naroda. To dejstvo je velikega pomena za politiko Evrope in je posebno važno tudi za narodne manjšine. V tej luči moramo preso-jati zborovanje v Berlinu.

Delovanje društev za Zvezo narodov je zato pomembno, a kljub temu sem že lansko leto opozarjal čitatelje, da morajo soditi trezno in ga ne smejo pracenjevati. v Berlinu 4. junija 1927.

Učimo se discipline.

Disciplina je prostovoljna podreditev lastne volje in lastnega dela eni skupni volji pod skupnim vodstvom. Disciplina je za organizacijo to, kar je mazilno olje za stroj: če ni olja, se kolesa ugrejejo in stroj obstane. Če v organizaciji ni discipline, temveč vsak na svojo stran vleče in vsak misli, da je komandant, potem organizacija nič ne doseže. Ne rečemo, da malo doseže: nič ne doseže. Več doseže deset mož v disciplini, kot tisoč mož v razprtiji, kjer je vsak bolj kunšten kot drug. Organizacija z disciplino je res organizacija, organizacija brez discipline pa je navadna banda.

Narodi brez discipline so narodi slabi: v vseh stvareh, narodi z veliko disciplino pa so povsod prvi.

Disciplina v organizaciji je tista čarovna palica, ki čara uspeh za uspehom na dan, nediscipliniranost je smrt vsakega skupnega napredka.

Disciplina je znak velike inteligence in širokega obzorja tako vsega naroda kakor posameznika, nediscipliniranost pa je dokaz velike omejenosti in ozkega obzorja, znak osebne častihlepnosti ali surovega nasilja.

Izobrazba je za uspeh organizacije potrebna. To je res. Ni pa dovolj. Za uspeh je potrebna tudi volja. In pri skupnem delu se kaže ta volja samo v disciplini in nič drugače.

Slovenci smo veliko naredili za umsko izobrazbo širokih ljudskih plasti. Ali pa smo naredili toliko tudi za vzgojo discipline, ki je prav tako ali še bolj potrebna kot izobrazba?

ZANIMIVOSTI.

Prohibicija.

V ameriški državi Indiana izvajajo boj proti alkoholu tako strogo, da kaznujejo z zapornim 30 dni vsakogar, pri katerem dobijo le najmanjšo množino alkohola.

Neverjetna vročina.

Velika vročina, ki je nastopila u Budimpešti dne 2. junija in je znašala v senci 35 stopinj Celzija, je zahtevala več nesreč. Rešilna postaja je morala pomagati v 160 slušajih, ker so ljudje na cestah padali v nezavest.

Velika vročina, ki je nastopila v gati v 160 slušajih, ker so ljudje na cestah

Najgloblja točka morja.

Dolgo časa je veljala za najglobljo točko morja vrtnina pri Japonski in sicer 8515 m. Nato so merili vzhodno od Avstralije globino 9427 m. dalje severno od Avstralije 9636 m. nato pri filipinskem otoku Mindanao 9788 m. dalje pri Japonski na novo — vsled potresa l. 1923 nastalo vdrtino 9947 m. Sedaj pa poročajo, da so merili v zadnjih mesecih severovzhodno od otočja Filipinov 10.500 m globoko točko.

Premog.

Največ premoga na svetu je na Kitajskem, in je to tudi eden od vzrokov, zakaj se za to deželo tako pulijo. Tako bogata je Kitajska, in vendar tako revna.

Velikanska trava.

V južnem Velikem oceanu raste trava, ki glede dolžine prekosi najvišja drevesa Kalifornije in Avstralije. Večkrat je trava čez 130 m dolga. Navadno imenujejo to travo «drevesno vrv, ker velike nje množine posušijo in jo rabijo kot vrvi».

KOBJEGLAVA.

Prireditve pasijonske igre je vzdignila vso našo vas na prizorišče, a gledalcev se je nabralo na tisoče od vseh vetrov. Igra je napravila dober vtis. Posebno dobro je zadel svogo vlogo Kajfa, Juda Iškarijot, pa tudi Kristus in stari Ana. Le žal, da so se v daljavo besede slabo slišale. V ostalem pa so bili gledalci polni hvale nad uspelo prireditvijo.

Pepo brez doma.

Jemnasta, jemnasta, ano žalostno vam bom povedal; pošlušajte, kaj prave pregovori: Dež za solncem mora biti, za veseljem žalost priti.

Jen taku je tud' res. K' sn biu na dopuste u Mačkolah, sn biu taku vesel, de bi hmale Matildo pozabiti — zdej sn pejo, ku de be mietle upov.

Čujte, kaku je ta krafa:

K' sn pršu z Mačkol damu, me je Matilda klavnu sprejela. Djala me je, de nejma nanka ze su. Kuoza nejma mleka, zetu ke je jalova, bušca, družga pejo taku nejma. Nej me družga kazlu, ku vziel naju. Ma pijo jen jet po krake žagone bršit. Matilda je mogla jet z mano. Kuosko sn na dougu prvezov; u jarem sn je prnesu za an podržje tieldn dietele, h nji sn postan vu še ano uorno uode, jen adijo. Ze slavu sn jo še pobešeu jen zeklienu.

Matilda se je bala za kuozo, ma jest sn jo potroštov, de ti se na stuj bat; du jo bo ukrou ze uolo božjo; še Novakov p's se boji njenga hrpta; bejže, bejže! Duobru me je pejla pila po krake. Ma Fakuč me je riek, de use žagone sam nabruše. «Tok nej neč šefta», sn jau jen sn šou. Nar več šefta je blu u Kazleh jen Dobrauleh, uod kuodr sva jo uobrnila z Matildo prute duome.

Ze sva bla blize duma, ku nama prtječe naprute an puglove jen šaldu naglas jave, de kuoza je šies dan zlu puojela, ma sied me dan pejo kar «šlus», nanka glasa več. K' sn pejo uotpru štal, sn kar na kolena klecnu h moje rance liske. Ta reva je bla taku naumna, de je vsie nanbart snela jen puole je biu siedm dan post. Revo je spravlu na Rutco, kamr nej muh. Ma sama se je kriva. Matilda še zdej juoče jen sklada. Ma kar je, je jen «šlus».

Sežanski Tabor.

Na levi strani Sežane — ako prihaja iz Trsta — vzdiguje se proti nebu kakih 400. m. visok hrib, ki nosi svetopisemsko ime Tabor. To ime je menda dobil od tabra, utrdbe, ki je bila v prazgodovinskem času na njegovem slemenu. Da je bilo to ogromno poslopje, pričajo mnoge groblje kamenja, ostanki nekdanjih zidov. Utrdba ali grad je bil zidan po vzoru tedanjih gradov. Taki gradovi, oziroma gradišča, so stala v naši bližini — kolikor je sedaj znano — na Artvižah

pri Rodiku, na Gradišču, blizu Divače, na Tabru nad Povirjem, na Repentabru, na hribu sv. Mihaela med Storjami in Kazljami ter pri Gradnjah, vzhodno od Avberja; bila so pa tudi drugod po Vipavskem in Tolminskem.

Obrambeni stolp ali «šanca» na sežanskem Tabru je imela v notranjem premeru 10 do 12 metrov. Njen zid je bil kakor je razvidno iz današnjih ostankov čez 1/2 metra debel. Okrog in okrog se nahajajo v zidu strelne line, podobne lijakom, znotraj široke, zunaj pa ožje. Nekateri trdijo, da je držal iz «šance» podzemski rov v današnji «Stari grad», kateri se nahaja ob državni cesti sredi Sežane, kar pa je malo verjetno, ker je bilo to poslopje mnogo pozneje zidano, nego «šanca» vrh Tabra. Da bi pa njegovi lastniki takrat napravili rov, bi bilo brezpombno! Da se pa nahajajo pod «šanco» in v osrčju hriba podzemlske kleti, to bi bilo lahko mogoče!

Ko so pred leti Sežanci kopali na vrhu hriba, iskaje zakopanih «šacov», izrazili so se, da so našli na trda tla, katerih ni bilo mogoče prebiti. Eni so bili mnenja, da so to podzemlske skale, a drugi, da so oboki podzemlskih kleti.

Beraški župan Lovrenc Brščičnik, mi je nekoč pravil, da je pred več leti, neki neznan gospod pokazal vašemu ovčarju, ki je ovce pasel po Tabru neka skrivna vrata, skozi katere se je prišlo v podzemlsko klet, kjer je bilo mnogo srebra in zlata; tudi mi je on pravil da je videl s svojimi očmi peklenščka, ki je kozo jahal okrog hriba. Možiček je menda oboje prav po beraško iz trte zvil!

Okrog hriba je bil jarek, kateri je sedaj zasut. Ta je bil tembolj potreben ker ni tu nikake naravne trdnjave. Ko bi tega ne bilo, bi imel sovražnik v slučaju napada prost vhod od vseh strani.

Pod «šanco» je bila kakor se domneva že v prazgodovinskih časih naselbina, imenovana «Gradišče». Po tej naselbini se še dandanes imenuje del Sežane, ki leži pod Tabrom proti jugozahodu. Ni znano kako prebivalci so bili v tej naselbini. Poleg naselbine je bilo tudi (grobišče) pokopališče, ker je znano, da so takratni prebivalci svoje mrlice pokopavali blizu bivališč. Ko bi se to dobilo, bi se morda dognalo kake narodnosti so bili takratni naseljenci. — Leta 1879., ko so kopali Sežanci novi kal v «Vasi» pod Planino so sicer dobili troje okostnjakov in nekaj razbitih glinastih posod, a se ni moglo dognati iz katere dobe so. Pripomniti moram, da so se nahajale tudi pod hribom Planino — hrib se nahaja na desni strani Sežane — naselbine takratnih prebivalcev; njih sledovi se še sedaj poznajo.

Iz ostankov naselbine pod Tabrom, so naši predniki sezidali današnje Gradišče, kar se pozna še dandanes po nekaterih starinskih hišah. — «Barbarincev» in Rožičev «porton» je baje še s Tabra.

Gradišče je torej prvotni del Sežane, katere je dobila svoje ime po kapelici sv. Suzane. Ta kapelica je stala blizu sedanjega pokopališča — prav tam, kjer se sedaj nahajajo zadnja vrata Scaramanga vrta — ob poljski poti, ki vodi iz Sežane v Dane. Podobna kapelica (sv. Katarine) je bila nekdanj na polju «v Krivicah», poleg katere so baje sežanski čuki izkopali dva polovnika srebrnega denarja. Od obeh kapelic ni sedaj niti sledu več.

Pred kakimi šestdesetimi leti, ko so podirali staro Delenovo hišo, dobili so v podstrešju staro sliko sv. Suzane, katere je bila brezdvomno iz kapelice ter ne-

žena pa ji je nalila dve zajemalki juhe in ji odrezala košček kruha. Vsa ljubezen otrok je zginila od nje, ona pa je sedela v svoji sobici osirotela - brez otrok... Dokler je niogla gibati, je hodila na grofovsko, da si je prislužila za kapljo mleka, žveplenke in petrolej. Tešila se je s tujimi ljudmi, ker so se lastni na njo jezili.

«Sama ste kriva», so se ji smejali ljudje.

«Iz rok da svoj imetek in si ne izgovori prehrane». Dohnalka je le z glavo zmajala in molčala. Ni hotela razlagati ljudem, kako so se ji otroci v svetu skazili, kako jih je imela in jih še ima rada... Za to jim je vse odpustila — samo umreti je hotela, da bi jim preveč sitnosti ne delala. Ležala je na postelji in prebirala jagode na rožnem vencu...

«Baje da bolechte», se je odzval naenkrat glas v durih. Komaj da se je Dohnalka zganila. Poznala je po glasu svojo hčer. Odkimala je z glavo in se nasmehnila v postelji.

(Dalje prihodnjič).

kaj novcev goriškega grofa Alberta II. (1258—1304). Kam je potem la slika izginila ni nikomur znano.

Stari ljudje pripovedujejo, da je vodila iz Trsta skozi Gradišče, mimo sežanskih Dan in Gaberka čez Vremšičico neka stara cesta v sevrne dežele. To je moralo biti mnogo prej pred današnjo dunajsko cesto.

Pred šestdesetimi leti imel je Tabor drugačno obliko, kakor danes. Kjer je sedaj borov gozdiček, kazale so takrat gola rebra trhle kraške skale; v podnožju pa je rasla žlahtna vinska trta!

Pa če prav nima Tabor več onih vinogradov, vendar nudi obiskovalcu prijazno lice. Zlasti gozdiček kateri pokriva precejšni del hriba, te v poletnem času mika da se nekoliko ohladiš v njegovi senci. Če pa primahša na vrh se ti nudi diven razgled na morje, po Krasu, tja do Sv. Gore, Nanosa in Čavna.

Kmečko tajništvo.

Bubnič A. Obrovo. Edino, kar se da napraviti, je milostna prošnja na kralja. Ako ste za to, zglasite se pri nas.

Grdevič J. Materija. Pisali smo že v Rim. Stvar vendar ne gre tako hitro. Pričakujemo odgovor dan na dan.

Klun Ivan Misliče. Prošnja je v teku pod št. Posiz. 1023312-080987; sestavljen je načrt za podelitev pokojnine, ki je bil predložen likvidacijskemu odseku 25. marca. Pokojnino prejme vdova.

Presel Ivan Trst. Pokojnina vam je bila nakazana od 1. novembra 1925. dalje.

Šurina Josip Jelšane. Radi vojne odškodnine smo večkrat posredovali na finančni intendanci. Prošnja ima št. Reg. 22757 Reg. C. Trieste. Zadnjič je med akti nismo več našli. Ste morda prejeli že rešitev?

R. M. Volčji grad za M. V. pok. Fr. Posredovali smo na finančni intendanci za celo vrsto vaših prošenj glede rekvizicij. Do sedaj smo prejeli odgovor samo glede razzodbe od 23-X-1925. (konkordat okoli 500 lir), ki se nahaja pod Reg. N. 17650 Reg. C. Obljubljeno nam je bilo, da bodo še isti dan (1. junija) poslali rešitvo v likvidacijo.

Pugelj Ivan Kozec. Ali ste popravili hišo? Če ste jo, naj vam to potrdijo karabinerji. S tem potrdilom pojedmo potem na finančno intendanco.

Papeži in časopisje.

Pij IX.: «Sveta dolžnost vsakega katoličana je, da podpira katoliško časopisje in ga po svoji moči razširja med ljudstvom. Dobro časopisje je delo, ki prinaša obilno korist in največje zaslužje».

Leon XIII.: «Smatram, da je časopisje najboljšo sredstvo, da zanesemo vero tudi v one kroge, ki sicer pravijo, da so katoličani, v resnici so pa komaj katoliki po imenu...»

«Katoličani nikdar preveč ne storimo za svoje časopisje zlasti s tem, da je naročamo in zanj sodelujemo. Ti listi namreč prav pogosto pridejo tudi tja, kamor ne pride noben dušni pastir. Krog brancev dobrega časopisa se ne razteza samo na naročnike in njihove prijatelje, ampak na vsakogar, komur pride v roko».

«Na noben način ni v zmoti, kdor trdi, da izhaja največ gorja, ki tlači sedanje človeštvo ravno iz slabega časopisa. Dobro časopisje je neprestan misijon».

Isti Leon XIII. govori zopet o časopisju v neki okrožnici na italijanske škofo:

«Predvsem je nujno potrebno, da tiskamo in razširjamo vsepovsod dobre spise; tudi tisti namreč, ki smrtno sovražijo katoliško Cerkev, se znajo dobro bojevati s peresom v roki in kujejo potom slabega časopisja močno orožje zoper nas. Izpod njihovih peres se razliva cela reka slabih knjig, nebrzdanih in brezbožnih časopisov, ki hujskajo na upor, smešijo in sramote Cerkev, njenega poglavarja, njene duhovnike ter razširjajo najpoglednejše stvari, da izpodkopljejo vsako pravost med ljudstvom. Temu veletoku strupa je treba zaježiti pot. Napraviti je treba obrambni zid. Vi škofje morate resnobno in strogo opozarjati vernike, da ne naročajo in ne bero slabega časopisja. Treba pa je tudi, da nasproti slabim spisom postavimo dobre. Orožje, ki je sposobno, da pogublja duše v toliki meri, mora biti tudi sposobno, da jih rešuje. Uprav iz vrelca, iz katerega poteka strup, mora priti tudi rešitev».

„Če bi bil jaz hudič...“

«Če bi bil jaz hudič», tako je začel neki originalni župnik svojo pridigo. Tedaj so dvignili vsi poslušalci radovedno svoje glave in uprli svoj pogled v župnika in tišina je nastala, da bi se šivanka slišala, če bi padla na tla.

Župnik pa je ponovil: «Če bi jaz bil hudič, ali mislite, da bi vas zapeljeval v tatvino in rop, v laž in bogokletstva, v dela, ki se med kristjani še imenovati ne smejo? O kaj še? Tako malo prebrisan hudič bi jaz ne maral biti. Pri Bogu, da ne. Poskusil bi nekaj, za vas hujšega, zame pa boljšega. Ali veste, kaj bi skušal doseči pri vas?

Če bi bil jaz hudič, bi šlo vse moje prizadevanje za tem, da vas naročim na kak brezverski ali pa vsaj brezbarvni časopis. O če se mi to posreči, potem ste gotovo moji.

In če bi bili vi vsi pravi katoličani, potem vstanete še danes prav do zadnjega vsi in greste do zadnje koč, da preiščete, kje bi mogel biti kak tak časopis in ga vržete tisti trenutek izpod strehe, ko ga dobite. In če bi bili vi v resnici katoličani, potem greste vsi prav do zadnjega in ne mirujete poprej, da dobi vsaka hiša svoj katoliški časopis.

Tolik in tako važen je pomen dobrega in slabega časopisa...»

In ti dragi čitatelj, ki bereš te vrstice in se tudi šteješ za katoličana, kaj pa ti sodiš o časopisju? Kakšne časopise pa ti bereš? Koliko si pa že ti storil za odpravo slabega in vpeljavo dobrega časopisa? Odgovor na to vprašanje ti je tudi odgovor v koliko si v resnici katoličan!

Podpirajte tiste trgovce, podjetnike in profesioniste, ki oglašajo v Malem listu!

Kje pa vi kupujete obutev?

Najboljšo čevljarnico v Trstu ima

Matija Pahor

Trst - Via Arcata 19 - Trst

LASTNA IZDELOVALNICA

Čevlji delani samo na roko

Tvrda znana po vseh podzemskih sejmlih.

Velika izbora.

Prijazna postrežba - Zmerne cene.

Gospodarstvo

Razprodaja mleka v Trstu.

Mnogo se je že pisalo in razpravljalo pismeno in ustmeno o organizaciji razprodaje mleka v Trstu, a do danes smo še vedno pri starem.

Po deželi so mlekarne, ki pa nimajo med seboj glede razprodaje nobenih vezi. Pred časom so na nekem nalašč v ta namen sklicanem sestanku nekatere sklenile, da si bodo osnovali skupno razprodajališče v Trstu. Ker pa je prodrla v javnost vest, da misli tržaška občina osnovali veliko raprodajališče mleka, so mlekarne načrt opustile iz strahu, da si ne napravijo brezpotrebni stroškov.

Tržaška občina do sedaj ni ničesar napravila: kaj misli pravzaprav napraviti, se tudi ne ve še. Vse je sedaj nekam utihnilo.

Mlekarne se vsled tega danes nahajajo v težavnem položaju; ne vejo, kaj napraviti. A to stanje jim zelo škoduje. Ker nimajo skupnih vezi, je že večkrat prišlo do tega, da so si same sebi škodovali. Tem neprimlikam se bo treba v bodoče na vsak način izogniti.

Naj omenimo radi pojasnitve, da mlekarne zbirajo mleko neposredno od članov-živilorejcev, doma ga pripravijo, potem pa ga nekatere razprodajajo potom svojih podružnic v Trstu na drobno ali na debelo prekupčevalcem, druge pa že doma neposredno prekupčevalcem. Tako se dogaja, da so mlekarne podvržene na milost in nemilost trgovcem, ki znajo v mesecih, ko je več mleka na trgu, izborni izkoristiti to okolnost v svojo korist in v škodo mlekarne.

Najhujše je meseca maja in junija, ko je proizvodnja mleka največje in je na trgu preveč blaga. Mlekarnam ostaja mleko — samo kolikor je nam znano pri petih mlekarnah čez 3000 litrov mleka dnevno — doma. Prisiljene so vsled tega iskati novih odjemalcev in prekupčevalcev in jim ponujajo mleko po nižji ceni. Ker pa prekupčevalci poznajo zadrego mlekarne, izrabi ponudbo ene mlekarne pri drugi mlekarini ter je postavi pod izbiro: ali znižajte ceno kakor mi ponuja ona mlekarina in še nižje, ali pa ne sprejemem več vašega mleka. Pri takih razmerah se ni treba čuditi, da dajejo danes mlekarne svoje mleko po 90 stotink, a prekupčevalci po hišah na drobno po L 1.40 do 1.75.

Radi tega je v maju padla mleku cena pod tržno ceno. Kako in kdaj priti spet do tržne cene, je odprto vprašanje.

Res je, da so mlekarne z nižanjem cene morebiti oddale več mleka, vendar pa ne bo nikoli ta dohodek kril izgube na znižanju cene, ker vkljub znižanju ostaja še vedno mlekarinam precejšnja količina mleka doma.

Tem nezdravim razmeram bo treba najti leka, posebno ker konsument pri tem nič ne pridobi, a kmet trpi škodo, dočim ima dobiček le prekupčevalec, ki je večkrat sploh odveč. Naša misel je, ako se hočemo enkrat rešiti teh neprilik, da se zahteva od tržaške občine, naj odločno izjavi, ali in kdaj bo osnovala svoje razprodajališče mleka. Če občina ne misli več na to, morajo potem mlekarne same napeti vse svoje sile, da si osnujejo skupno razprodajališče, ki bi imelo v prvi vrsti namen, razprodajati mleko na drobno.

Tako razprodajališče bi imelo tudi drugih ugodnosti, ki jih danes nima posamezna mlekarina in tudi ne posamezni prekupčevalec. Razprodajališče bi si moralo nabaviti bolj moderna sredstva za prevažanje, moderno ledenico, da se enkrat odstrani tisto pogosto kvarjenje mleka. Glavno pa bi bilo to, da ne bi bile mlekarne več odvisne od milosti in nemilosti trgovcev — prekupčevalcev.

(F. G. v. Gospod. Vestniku št. 6)

Zavarovanje proti nezgodam v poljedelstvu.

Že od novega leta dalje velja tudi v naši deželi državni zakon s zavarovanju proti nezgodam, ki se pripetijo pri poljskem ali vrtnarskem delu. Kaj moramo o ti reči vedeti? Prvič to, da se zavarovalna taksa ali premija ne plačuje posebej in se tudi ni treba iti nikamor zapisat. Država pobira prejejo kar zaeno z zemljiškim davkom. Poljedelski delavec je proti nezgodam zavarovan že kar s tem, da gre tako delo opravljati. Kdo je zavarovan? Vsak: posestnik in gospodar, njegova rodbina, posli, najemniki, dninarji.

Tvoj hlapec gre rezanico rezat; stroj mu odseče prst. Dninarica se užanje s srpom. Kaj narediti? Nezgodo naznaniti občinskemu zdravniku, ki vzame naznaniilo brezplačno naznanje in da naprej. Lahko se obrneš tudi direktno na poljedelski zavarovalni sindikat (Sindacato d'assicurazione mutua per gli infortuni sul lavoro, sezione agricola. Za tržaško provincijo naslov: Trieste, via Coroneo N. 21).

Počem je lira?

Dne 14. junija si dal ali dobil:

Za 100 dinarjev	31.25	L
» 100 čeških kron	53.50	»
» 100 franc. frankov	70.50	»
» 100 švicarskih fr.	345.50	»
» 100 nemških mark	422.75	»
» 100 avstr. šilingov	250.—	»
» 1 dolar	17.60	»
» 1 angleški funt	87.50	»

Tipografia Fratelli Mosetti — Trieste.

MALI OGLASI

DOBER SVET je zlata vreden. Proti slabosti in bolečinam v želodcu in glavi slabemu teku in prebavi, grenkosti v grlu, zaprtju, uživajte *«Gastrin»*. — Izkušeno sredstvo proti kašlju, prehladu, navadnim pljučnim boleznim, influenci, težkemu dihanju je *Prsni sirup*. — Proti oslovskemu kašlju je preizkušeno sredstvo *Sirup balsamicus*. — Uspešno sredstvo proti trganju v udih in kosteh, proti bolečinam in trganju v plečih, v križu, v glavi je *«Reumazan»* kot tekočina, a *«Liniment Lanomentol»* kot mazilo. — Za kožne bolezni se rabi z gotovim učinkom — *Sentjurjevo mazilo*; izvrstno za rane, ture, opekline, odrtine; prepreči prisad, meči in celi. — *Odlikovani laboratorij LEKARNA PRI ODREŠENIKU — Bistrica.*

GLYKOL CASTELLAKOVICH.

Izredno učinkovito brezalkoholno sredstvo proti oslabiljenju živcev, spoštemu oslabiljenju teka in za ženske v slučajih nerednosti v čiščenju. Cena steklenici L. 8.50. Za popolno zdravljenje 6 steklenic. Cena L. 45.50. Trst, Via dei Giuliani, 42.

ACQUA DELL'ALABARDA.

proti izpadanju las. Vsebuje kinin in je vsled tega posebno priporočljiva proti prehladu in za ojačenje korenin. Steklenica po 6 lir — se dobiva v lekarni Castellakovich, lastnik F. Bollafio, Trst, Via Giuliani 42. — V Gorici, Via Carducci 9 pri Fiegel.

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje po ugodnih cenah. Tvrda Gastone Dolinar, Trst - Via Ugo Polonio 5.

LOVCEM postojnskega okraja dajem na znanje da imam zalogo vseh vrst smodnika, šiber ter sploh vseh lovskih potrebščin, kakor tudi potrebno za mlne, po najnižjih cenah. *Ivan Bizjak, urar v Postojni.*

Jakob Bevc

urarna in zlatarna

TRST, Campo S. Giacomo št. 5

Najlepša prilika za nakup birmanskih daril!

Kupujte vedno le

holandski kakao

DE JONG'S

ki mu gre prvenstvo po pristnosti in kakovosti.

Pojdi in stori tudi ti tako.

Čigave so testenine, ki so tako dobre, vprašal je gospodar, ko je okusil izborne *«Pekatele»*. Gospodinja mu je pokazala originalne zavoje in bila vesela, da mu je vstregla.

ZDRAVNIK

Dr. IGOR FRANKO

absolvent dunajske klinike,
ordinira odslej samo

v IL. BISTRICI

vsak dan

od 10-12 in od 15-17 h.

Succ. Antonio Ciclitira

Lesna trgovina.

: Uvoz in izvoz. :

Skladišče lesa pod

Škednjem

TRST.

Za cerkve, dvorane - hotele, gostilne

Harmoniji

Klavirji Pianini Avtopiani

izvršeni od prvovrstnih tovarn

„Pollmann & Weiss“, „Stallberger“ itd.

Ugodni plačilni pogoji

PRODAJA—MENJUJE—POSOJA—POPRAVLJA.

Cenik ali proračun na zahtevo zastonj.

Trgovina s klavirji inž. Gino Riosa - Trst via Mazzini 44.

TELEFON 746.

Čevljarnica FORCESSIN

odlikovana v Parizu in Genovi 1924.
z veliko premijo, diploma in zlato svetinjo

Trst — via Caprin 5 pri Sv. Jakobu — Trst

Le k Forcessinu vsi hité,
da si obujejo nogé.

On šliva trdno in močno,
pa elegantno in lepó.

Ko pa račun vam naredi,
se vam celo poceni zdi.